

‘Geld moet sneller de grond in’

| VLARIODAG | RIOLERINGEN |

De Vlariodag was lang een forum om telkens meer geld te vragen voor de aanleg en het onderhoud de Vlaamse rioleringen. Dat is vandaag niet langer het geval. Dankzij de saneringsbijdrage is er voldoende budget. “De gemeentes moeten stoppen met excuses zoeken. Het geld is er. Zorg dat dat geld de grond ingaat”, riep professor Ann Crabbé van de Universiteit Antwerpen op. Daarnaast was er ook een oproep om de doorlooptijd van rioleringsprojecten in Vlaanderen van vandaag gemiddeld 8 jaar terug te dringen tot 5 jaar.

“Het doet me plezier dat de prioriteiten van de Vlaamse regering gelijk lopen met die van de gemeentes”, stelt Vlaams minister Joke Schauvliege.

Ook inzake de doorlooptijd moeten de betrokkenen stoppen met excuses zoeken, vindt Carl Verelst, voorzitter van de werkgroep Projectmanagement van Vlario. “Er zijn steeds meer partijen betrokken bij het ontwerpen en aanleggen van een rioleringsproject. Maar het is te makkelijk om daarbij telkens het tempo van de traagste te volgen. Het tempo van de snelste betrokken partij moet de norm worden”, meent Verelst. Aansluitend werd een charter ondertekend om de doorlooptijd te versnellen (zie kader blz. 9).

PRIORITEITEN

De Vlariodag was dit jaar aan zijn 25ste editie toe. Daarvoor was bovendien een recordaantal van zowat 800 deelnemers ingeschreven. Naar goede gewoonte was Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw Joke Schauvliege op de afspraak. In haar openingstoespraak keek de minister vooruit naar de derde Waterbeleidsnota.

“Die zal afgewerkt worden tegen 2019. Deze derde Waterbeleidsnota legt de toekomstvisie vast van de Vlaamse regering voor de periode 2020-2025, maar ook nog voor de nog langere termijn. Het vastleggen van de prioriteiten gebeurt niet door de Vlaamse regering alleen, maar is een participatief traject met alle betrokkenen. Het doet me plezier dat de prioriteiten van de Vlaamse regering gelijk lopen met die van de gemeentes: aanpak van de waterschaarste in de zomer, de uitbouw en renovatie van het rioleringsstelsel en de aanpak van de ruimtelijke wanorde. Dat laatste gebeurt via het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen, beter bekend als de betonstop. Daarin gaan we niet alleen voor inbreiding in de steden en de centra en minder nieuwe verkavelingen en dus minder nieuwe verhardingen in het buitengebied. We hebben als Vlaamse regering ook de ambitie om dat buitengebied met 20% te ontharden”, stelt Joke Schauvliege.

“Er is voldoende geld om een belangrijk deel van de rioleringsdoelstellingen te re-

aliseren. De totale opbrengsten in de periode van 2012 tot 2015 bedroegen liefst 1,35 miljard €. Daarvan ging afgerond 800

Ann Crabbé vraagt zich af of Vlaanderen niet de optimale schaalgrootte moet bepalen voor de uitbouw en het beheer van rioleringen.

“Er komt een golf van vervangingen af op de rioleringsbeheerders”, stelt Peter Aeltermann.

miljoen € naar de rioleringsintercommunes. De financieringsgraad bedroeg in 2015 liefst 111 tot 125%”, stelt Ann Crabbé van de Universiteit Antwerpen. Ze vraagt zich af of de saneringsbijdragen op de waterfactuur dan niet naar beneden kunnen, want de waterfactuur ligt bij ons hoger dan in de buurlanden.

1,4 MILJARD

“Om alle opgelegde doelstellingen te halen, is er tegen 2021 nood aan de realisatie van projecten ter waarde van 1,4 miljard €. Daarbovenop moeten nog 45.000 iba's geplaatst worden. Ook is er een historische achterstand in het onderhoud van de Vlaamse rioleringen. Ruime budgetten zijn dus belangrijk om de 'distance to target' de komende jaren significant te verkleinen. Maar de lange doorlooptijd en de complexiteit van rioleringsprojecten remmen de uitvoering. Het is zaak om tijdig te beginnen met complexe projecten. De gemeenten hebben hierin een grote verantwoordelijkheid. Zij moeten stoppen met excuses te zoeken. Nog te vaak horen we opmerkingen als 'wat niet verplicht is, doen we niet'. Als het over rioleringen gaat, kijken gemeenten veelal naar welke initiatieven de Vlaamse regering neemt, liever dan zelf de koe bij de horens te vatten. Gemeenten moeten zich terzake meer verantwoordelijk gedragen. Al dat geld moet de grond in”, meent Ann Crabbé. Ze raadt de nieuw verkozen lokale besturen aan om direct na de verkiezingen reeds de budgetten voor rioleringen vast te leggen.

SCHAALGROORTE

Crabbé stelt aansluitend voor om de Vlaamse rioleringssubsidies niet langer te 'oormerken'. Door enkel die rioleringsprojecten te subsidiëren die het hoogst staan op de lijst van prioriteiten, blijven die projecten die lager staan, zo goed als zeker onuitgevoerd. Terwijl Vlaanderen ook die minder-prioritaire projecten nodig heeft om aan een rioleringsgraad van 100% te komen.

Aansluitend op uiteenzettingen van eerdere Vlariodagen stelt Ann Crabbé dat er zeker nog efficiëntiewinsten te boeken zijn in het rioleringsbeleid. Uit studies blijkt dat ongeveer de helft van de budgetten gaat naar investeringen (aanleg van nieuwe rioleringen) en grofweg een kwart naar exploitatie (vooral herstellingen en vervangingen). Daarbij blijft er nog iets minder dan een kwart van het totale budget over dat gaat naar algemene overheadkosten. Dat kan volgens Crabbé nog een stuk beter. Ze vraagt zich luidop af of Vlaanderen niet de optimale schaalgrootte moet bepalen voor de uitbouw en het beheer van rioleringen. Misschien naar analogie met de door minister Liesbeth Homans opgelegde schaalgrootte van de sociale huisvestingsmaatschappijen. “Vlamingen aanvaarden een hoge saneringsbijdrage, maar enkel als dat budget ook efficiënt besteed wordt”, besluit Ann Crabbé.

OVERSCHOT

Peter Aeltermann van de afdeling Economisch Toezicht van de Vlaamse Milieumaatschap-

“Met de werkgroep Versnelde projectrealisatie zal Vlario al het mogelijke doen om de investeringsgraad te verhogen”, belooft Wendy Francken.

pij (VMM) ging op de Vlariodag nog dieper in op het 'overschot' van de saneringsbijdrage. “De opbrengst lag in 2016 op 65 € per inwoner, terwijl er slechts voor 51 € per persoon kosten werden gemaakt inzake rioolbeheer. Dat levert een kostendekkingsgraad op van 127%. Maar dat wil niet zeggen dat dat voor elke gemeente het geval is. We zien bv. dat de opbrengst van de saneringsbijdrage slechts voor vier op de vijf gemeenten kostendekkend is. Voor andere gemeenten is het nodig dat zij hun investeringsniveau nog opkrikken”, weet Aeltermann. Alles samen moet nog 8.548 km riolering aangelegd worden in Vlaanderen, becijferde hij.

Aeltermann waarschuwt ook voor exploderende vervangingsinvesteringen. “Iets meer dan de helft van de Vlaamse rioleringen is tussen de 25 en 49 jaar oud. Bijna 10% is tussen de 50 en 74 jaar oud. De gemiddelde maximale leeftijd van een riolering is 75 jaar. Er komt een golf van vervangingen af op de rioleringsbeheerders”, stelt Aeltermann. Hij becijferde de financiële haalbaarheid voor de rioleringsinvesteringen voor alle 308 Vlaamse gemeenten. Slechts voor iets meer dan 30 gemeenten is het financieel haalbaar om zonder leningen de volledige prioriteitenlijst af te werken tegen 2027. Met leningen verhoogt dat aantal tot 56.

LAATSTE LOODJES

Voorzitter Jean Berlamont van Vlario ging in vogelvlucht door de 25 jaar dat de Vlariodag

georganiseerd werd. “We hebben het aantal leden van Vlario en het aantal deelnemers aan de Vlariodag voortdurend zien stijgen. Er is ook een evolutie geweest van aandacht en geld vragen voor rioleringen op de Vlariodag naar het bekijken hoe we ‘het geld in de grond krijgen’. Vlario evolueerde intussen van overlegplatform tot kenniscentrum. De nieuwe uitdagingen waar Vlario voor staat zijn o.m. wateroverlast vermijden en de grondwaterhuishouding herstellen. Eén van de oplossingen is infiltratie. Zowel bij bedrijven en particulieren als op openbaar domein”, stelt Berlamont.

“Ik merk dat de zuiveringsgraad in Vlaanderen nog steeds in de goede richting gaat, maar dat de rioleringsgraad sinds 2007 stagneert op 86%. De laatste loodjes wegen blijkbaar het zwaarst. Ondertussen wordt het onderhoud van rioleringen in Vlaanderen steeds belangrijker”, weet de Vlario-voorzitter.

AANNEMERS

Ook Vlario-directeur Wendy Francken keek even achteruit in haar slottoespraak. “De Vlariodag is gegroeid tot een event waar iedereen uit de sector bij wil zijn. Zijn we met Vlario dan nu waar we willen zijn? Neen, het werk is niet af en we mogen niet op onze lauweren rusten. De rioleringssector veranderde de jongste jaren gigantisch. Het decreet integraal waterbeleid hertekende in 2005 het landschap. Intercommunales voor energie en water werden ook rioolbeheerder. De krachten werden op die manier gebundeld en ik ben ervan overtuigd dat die evolutie nog niet ten einde is. Behalve de lokale besturen zijn ook de aannemers en studie bureaus belangrijke partners in het verhaal van Vlario. Ik erken dat de ontwerpers en aannemers de voorbije jaren te weinig betrokken werden bij onze dagelijkse werking. Zij voerden zagezegd toch maar uit wat hen werd opgedragen, was de redenering. Maar niets is minder waar, zij zijn essentiële schakels in onze ketting en ondertussen draaien die schakels heel geolied mee bij Vlario. Zo hopen we meer transparantie te realiseren in de huidige wirwar van bestekvoorschriften en regels die alle opdrachtgevers, naast het Standaardbestek 250, proberen te hanteren”, stelt Francken.

CONTINUÏTEIT

“Bij de aannemers én bij de ontwerp bureaus zien we, door de laagconjunctuur, vanaf 2012

een afbouw van de capaciteit. De heropbouw van capaciteit is niet eenvoudig en dat kan niet door de omzet te verdubbelen op één jaar. Continuïteit in de investeringen is van cruciaal belang voor een gezonde sector. Steeds complexere regelgeving en procedures verlengen de doorlooptijden van studie tot aanbesteding. Denk maar aan de omgevingsvergunning met haar normenboek, tot op heden een rem in plaats van een versnelling; of de nieuwe wetgeving overheidsopdrachten, het verplichte sloopopvolgingsplan, het nieuwe onteigeningsdecreet, het nieuwe subsidiebesluit. Wijzigingen die waarschijnlijk nodig zijn, maar die ongewild vooral tijdens de overgangperiode voor vertragingen zorgen”, weet de directeur van Vlario.

“De gemiddelde doorlooptijd van een rioleringsproject is acht jaar en in sommige gevallen meer dan tien jaar. Dat is niet normaal. Om de nodige continuïteit te bekomen, is er ook rust nodig in de regelgeving en de procedures. Wat de doorlooptijden betreft, heeft Vlario het initiatief genomen om de koppen bij elkaar te steken. Is het normaal dat investeringsprogramma's van verschillende opdrachtgevers niet op elkaar afgestemd zijn. Ik vind alvast van niet. Het nieuwe meerjarenplan bij de lokale besturen loopt van 2020 tot en met 2025. Dit betekent dat de lokale besturen in 2019 bezig zijn met de opmaak van dat nieuwe meerjarenplan. Het is noodzakelijk dat de fundamentele wijziging van het subsidiebesluit dan al uitvoerbaar is. Het is van groot belang om lokale besturen, bij de opmaak van hun meerjarenplan, zekerheid te geven over het al dan niet in aanmerking komen voor subsidies. We moeten dus vermijden dat we nog langer met een indicatief programma werken, wat opdrachtgevers geen enkele zekerheid geeft. Bovendien moet er een betere en dwingende afstemming zijn met de meerjarenprogramma's van andere opdrachtgevers. Een engagement van alle partijen is de absolute vereiste. Met onze werkgroep Versnelde projectrealisatie zullen we alvast al het mogelijke doen om de investeringsgraad te verhogen”, belooft Wendy Francken.

WERFTOEZICHT

“Een kwaliteitsvolle en duurzame aanleg is een belangrijke vereiste voor de lange levensduur van een riolering en daar wringt nog dikwijls het schoentje. We beschikken over heel wat goede aannemers en de werkgroepen en ontwerpers hebben al heel veel

energie gestoken in goede bestekvoorschriften. De realiteit blijft echter de realiteit. Zonder toezicht stellen we op bouwerven heel wat tekortkomingen vast, met alle gevolgen van dien. In ons activiteitenverslag staat een artikel over dit zo belangrijke werftoezicht. Het excuus dat de middelen niet beschikbaar zijn, zou nooit meer mogen gebruikt worden, want iedereen is ervan overtuigd dat een werftoezichter zichzelf terugbetaalt. Wat is dan het probleem? Ik wil dan ook een vurig pleidooi houden om te investeren in onafhankelijke werftoezichers en Vlario wil hierbij helpen door heel praktijkgerichte opleidingen te organiseren, door praktische tools ter beschikking te stellen, door een praktische handleiding te maken voor de werftoezichter. Ik hoop dat iedereen vlug tot het inzicht komt dat degelijk werftoezicht geen kost is, maar veel geld bespaart”, besluit de directeur van Vlario.

Op de Vlariodag waren er voorts nog uiteenzettingen van Hans Bruyninckx van het European Environmental Agency (het waterbeleid in Europees perspectief), John Emery van de afdeling Integraal Waterbeleid van de dienst CIW van de VMM (waterbeleidsnota) en van Martin Lelie, sectorhoofd Grondgebiedszaken bij de gemeente Sint-Gillis-Waas (gemeentegrensoverschrijdend waterbeleid).

“Acht jaar van ontwerp tot realisatie. Dat is toch niet normaal?”

| VLARIODAG | RIOLERINGEN |

Het charter werd ondertekend door (vanaf l.) Jan Goossens (Aquafin), Anya De Bie (ORI), Mieke Van Hootegem (Aquaflanders), Jerome Vanroye (Bouwunie), Mieck Vos (VVSG), Filip Demey (OVIO), Ingeborg Barrez (VMM), Tom Roelants (Agentschap Wegen en Verkeer), Wendy Francken (Vlario), Eli Desmedt (ViaWeBo) en Carl Verelst (Vlario).

Steeds complexere regelgeving en procedures verlengen de doorlooptijden van studie tot aanbesteding. Volgens een bevraging van de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) en Vlario bedraagt de gemiddelde doorlooptijd van een project acht jaar en in sommige gevallen meer dan tien jaar. Dat is te lang

en daar moet iets aan gedaan worden. Vlario heeft het initiatief genomen om de koppen bij elkaar te steken. Een werkgroep met daarin de belangrijkste actoren voor werkzaamheden op het openbaar domein boog zich reeds over deze problematiek. Iedereen is het erover eens dat er kortere doorlooptij-

den moeten komen en een eerste stap is de ondertekening van een charter om vlugger tot uitvoering te komen. Met dit charter engageren alle partners (AWV, Aquafin, VVSG, VMM, Aquaflanders, ORI, OVIO, Bouwunie en ViaWeBo) zich om snel tot een goed samenwerkingsprotocol te komen.

‘Betonstop bespaart miljarden aan investeringen in rioleringen’

| VLARIODAG | RIOLERINGEN |

Het invoeren van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV), beter bekend als de betonstop, zorgt dat we tegen 2040 ruim meer dan 2 miljard € minder zullen moeten investeren in rioleringen, overstortbuffers en residentiële en niet-residentiële buffers. Zonder betonstop komen we uit op 4,5 miljard € investeringen, met betonstop op iets meer dan 2 miljard €. Dat becijferde Patrick Willems van de KU Leuven. Hij stelde de resultaten voor op de Vlariodag.

“Zonder betonstop stijgt de overstromingsfrequentie exponentieel in zowat gans Vlaanderen”, becijferde Patrick Willems van de KU Leuven.

DRIE SCENARIO'S

Over de BRV en de betonstop is reeds veel inkt gevloeid. Het plan omvat in grote lijnen dat we na 2020 (bijna) geen nieuwe open ruimte meer aansnijden in het buitengebied, dat we inbreiden in de centra en dat we compacter gaan bouwen. Om de invloed daarvan inzake verharding en infiltratie te duiden, werkte Willems met een hele reeks kaarten die vaak heel wat reactie uitlokten bij de zowat 800 aanwezigen op de Vlariodag. Hij vergeleek drie scenario's: voortdoen zonder BRV, het uitvoeren van het BRV en verdichten zonder aangepast ontwerp (idem als BRV, maar met meer verharding binnen het bestaande ruimtebeslag).

RWZI'S

Het Federaal Planbureau verwacht tegen 2040 een bevolkingstoename in Vlaande-

ren van 6,4 naar 6,9 miljoen inwoners. Zonder BRV worden die 'extra' inwoners over gans Vlaanderen verspreid, met BRV zal die groei opgevangen worden door de stadsregio's. Dat betekent dat ook dat de capaciteit van de rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's) zullen moeten uitbreiden. Dat die capaciteit moet uitgebreid worden, geldt zowel voor het scenario met BRV als voor het scenario zonder. Voor beide scenario's leidt dat tot een beheersbare situatie, hoewel in het scenario van de betonstop de extra capaciteit meer geconcentreerd wordt in grotere rwzi's.

VERHARDING

De toename in verharding die aangesloten is op de riolering is een ander verhaal. Dat gaat van +5% met BRV en +9% in het derde scenario tot +15% zonder BRV. Zonder betonstop stijgt de overstromingsfrequentie

exponentieel in zowat gans Vlaanderen. Het risico wordt ook meer verspreid. Met de betonstop stijgt de frequentie ook, maar veel minder en op minder plaatsen. Als er een pakket bronmaatregelen uitgevoerd worden (die het hemelwater aan de bron laten infiltreren), stijgt de overstromingsfrequentie eveneens harder zonder BRV dan met BRV.

BERGING

Willems berekende voorts dat zonder betonstop bijna 7 miljoen m³ extra bergingscapaciteit nodig is in Vlaanderen. Met de betonstop is dat slechts ongeveer de helft. In het derde scenario nog steeds 5 miljoen m³. De kosten daarvoor, bovenop wat reeds gepland is, bedragen 4,5 miljard € zonder BRV, iets meer dan 2 miljard € met BRV en 3,25 miljard € voor het derde scenario. De besparing voor alleen al rioleringen en niet-residentiële buffers bedraagt liefst 1,8 miljard €.

